

Крупник І.Р. Вплив родини на формування моделі майбутнього сімейного життя / І.Р. Крупник // Актуальні питання сучасної психології : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. ст-в, аспірантів і мол. вчених / [за ред. Кузікової С.Б. та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2014. – С.267-270.

Крупник Іван Романович

викладач кафедри загальної та соціальної психології
Херсонського державного університету (м. Херсон)

Вплив родини на формування моделі майбутнього сімейного життя.

Анотація

У статті висвітлено питання розробки сімейних уявлень на сучасному етапі. Розглянута проблема впливу родинного середовища на становлення моделі майбутньої сім'ї у дітей.

Ключові слова: батьківська модель родини, сімейні уявлення.

Модель майбутньої власної сім'ї – досить складне утворення, яке складається з ідеології родини або сімейних міфів, гомеостазу сім'ї, життєвого сценарію та сімейних комунікацій, цінностей та правил (що дозволено робити, що ні), як загальнолюдських так і унікальних, характерних для даної родини які включають: уявлення про розподіл обов'язків та функцій, уявлень про сімейну ієрархію[2,с.69,72]. Модель включає в себе таке важливе рішення в житті, як вибір шлюбного партнера від взаємодії з яким і залежить напрямок подальшого розвитку родини.

Фундамент вивчення проблеми соціальних уявлень, до яких, безумовно, відносяться також і уявлення про майбутню сім'ю, заклали французькі соціальні психологи С. Московічі, Ж. Абрік, Д. Жоделе. Соціальні уявлення, на думку С. Московічі, формуються в результаті впливу, навіювання соціуму на особистість. Вони дозволяють людині спрогнозувати результати своїх вчинків. Уявлення особистості про своє майбутнє взагалі та сімейні уявлення зокрема вивчали: К.А. Абульханова-Славська, Г.М. Андрєєва, Т. В. Андрєєва, Т.А.

Демидова, Л.М. Івлева, А. І. Донцов, Е.Г. Ейдемілер, Т.П. Ємельянова,, А.О. Кацєро, О.Б. Кізь, С.В. Ковалєв, А.О. Колєсова, Є.Б. Мацєнова, В.Д. Менделєвич, Н.Л. Москвічєва, М.І. Мушкєвич, Т.І. Пухова, О. В. Рижкова, Ю.Р. Сидорик, С.О. Терьохина, Н.І. Федотова, А.П. Чернов, В.В. Юстицький, Т.І. Юфєрова та інші.

Розроблена К.А. Абульхановою-Славською концепція життєвої стратегії містить компонент уявлення про майбутнє життя у вигляді життєвої перспективи та життєвих планів. Вже в підлітковому віці в життєвих планах особистості є варіанти першочерговості розвитку: збудувати сім'ю як фактор психологічної стабільності та захисту або, зберігши особисту свободу, розвивати інші перспективи (професійна кар'єра, самовдосконалення тощо) [1]. Життєва перспектива особистості найбільш суттєво характеризує її як майбутню сімейну людину, оскільки складається із сукупності уявлень про найбільш вірогідного з точки зору особистості сценарію розвитку подій її сімейного життя. Інакше кажучи, це життєві плани та цілі, які особистість збирається реалізувати у майбутній родині. Процес становлення життєвої перспективи в багатьох аспектах залежить від сімейних відношень у батьківській родині. Е.Г. Ейдемілер та В.В. Юстицький вважають, що образ родини залежить від сукупності уявлень про сценарну поведінку кожного члена сім'ї. На їх думку, сімейні уявлення – досить стійкі утворення, вони впливають на сприймання сімейних ситуацій та забезпечують типове реагування, оскільки уявлення про більшість ситуацій у вигляді типових сценаріїв сформоване у людини ще до того, як вона з ними зіштовхнеться. А.П. Чернов уявлення про сім'ю пропонує представити у вигляді мисленевих моделей. Це означає, що особистість перед початком взаємодії у сім'ї прогнозує, як будуть розвиватися події, як прореагують інші члени родини на його дії[6]. Ми вважаємо, що такі ж моделі особистість буде залучати для прогнозування взаємодії у майбутній сім'ї. Л.Н. Москвічєва виділяє чотири групи уявлень, характерних серед молодих осіб, які не мають ще досвіду у подружньому житті. Саме ці уявлення є шаблонами, які будуть використовуватись при створенні сім'ї[4]. Оскільки

людина з народження знаходиться в сім'ї, вона першочергово засвоює стилі партнерської взаємодії та сімейного виховання, зразки поведінки, в тому числі гендерної, з однієї конкретної, а саме – батьківської родини. Можна без перебільшень сказати, що в сензитивний період навчання більшості соціальних ролей (дитинство – отрочтво – юність) у людини є тільки один зразок функціонуючої сім'ї – батьківський. Від сімейних цінностей, які були засвоєні у дитинстві, залежить розподіл ролей, питання лідерства та відповідальності, способу життя родини у цілому. Вважаючи, що сімейні уявлення в значній мірі формуються в родинному середовищі, зрозуміло, що існує залежність між ними та стилем життя в батьківській сім'ї, відношенням подружжя між собою та батьків з дітьми. Результати досліджень Є.Б. Маценової, С.О. Терьохіної свідчать про існування прямого зв'язку між уявленнями молодих людей про свою майбутню сім'ю та їх уявленнями про сім'ї батьків та прабабків. Який буде рівень якості спілкування, ступінь негативних чи позитивних прогнозів розвитку сім'ї, чи будуть відношення засновані на почутті любові, наскільки позитивним є образ майбутньої половини, які стилі вирішення конфліктів у майбутній сім'ї будуть превалювати – все це залежить від рівня функціональності батьківської сім'ї[3;5]. Будь-яка модель будується на зразках. Саме батьки надають зразки взаємовідносин та утворюють моделі, якими керується наступне покоління. Ставши дорослою, особистість може прийняти таку модель або знехтувати. Це стосується безлічі соціальних ролей, в тому числі і таких, які використовуються у подружньому житті. Традиції, шаблони взаємовідносин, норми спілкування та поведінки передаються із покоління в покоління. Дитина в тій чи іншій мірі співвідносить свої уявлення про сім'ю з батьківською. Вона може спиратися при побудові своєї сім'ї повністю на батьківську модель, може частково, не приймаючи якісь компоненти чи навіть замінюючи їх на протилежні, але все рівно відштовхуючись саме від неї.

Отже, ми можемо зробити наступні висновки. Сім'я є головним чинником соціалізації на всіх етапах становлення особистості. Модель сім'ї є багатокомпонентною структурою, яка складається з особистісних та

економічних взаємовідносин між членами родини. Модель батьківської сім'ї в більшості випадків є для дитини взірцем при створенні своєї родини. Моделі поведінки у родині, подружні та батьківські, формують у дитини уявлення про побудову та взаємовідносини у своїй майбутній сім'ї. Уявлення людини про майбутню сім'ю є генеральною схемою, планом будівництва своєї родини.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Варга А.Я. Введение в системную психотерапию / Варга А.Я. – М. : Когито — Центр, 2011. - 182 с.
3. Маценова Е.Б. Представления о семье в разных группах старшеклассников и студентов : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Маценова Ева Борисовна. – М., 2001. – 241 с.
4. Москвичева Н.Л. Семья в системе ценностных ориентаций личности студента : автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата психол. наук : спец. 19.00.11 «Психология личности» / Н.Л. Москвичева. – СПб, 2000. – 20 с.
5. Терехина С.А. Образы родительской и будущей семьи у девочек-подростков с делинквентным поведением: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Терехина Светлана Алексеевна. – М., 2006. – 196 с.
6. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкий В.В. Психология и психотерапия семьи / Эйдемиллер Э.Г, Юстицкий В.В. – Спб.: Питер, 2008 – 672 с.